

संपादकीय

संपादक दिपक मोरेश्वर नाईक

मराठी भाषा अधिकृतरीत्या अभिजात झाल्यामुळे आपल्या सांस्कृतिक आयुष्यात फरक पडणार आहे का आणि कोणता? त्या फरकात आपले योगदान काय? जातिवंत अभिजाततेच्या बळावर शेकडो वर्षांची वैभवशाली भाषिक परंपरा निर्माण करणाऱ्या मायमराठीला अखेर ती अभिजात असल्याची मान्यता दिल्याबद्दल केंद्र सरकारचे आभार मानायचे तर पुढील महिन्यात होऊ घातलेली विधानसभा निवडणूक नजरेआड करता येत नाही. अर्थात कोणत्या का निमित्ताने होईना, गेली अनेक वर्षे सुरू असलेले अनेकांचे अथक प्रयत्न मार्गी लागले आणि तमीळ, संस्कृत, कन्नड, मल्याळम आणि उडिया यांच्याप्रमाणेच मराठीही आता अधिकृतपणे अभिजात भारतीय भाषा झाली, याबद्दल समस्त मराठी जनांचे अभिनंदन. आता हा दर्जा मिळाल्यानंतर केंद्र सरकारकडून दरवर्षी १०० कोटी रुपयांपर्यंतचा निधी अपेक्षित असून त्यामधून राज्य सरकारने मराठी भाषेच्या विकासासाठी काम करणे अपेक्षित आहे. तसे असेल तर एखाद्या भाषेचा पसारा किती मोठा असतो, हे वेगळे सांगायला नको. त्या भाषेचा इतिहास, तिची लिपी, तिचे व्याकरण, त्या भाषेत निर्माण झालेले विविध प्रकारचे साहित्य, म्हणी, वाक्प्रचार, अलंकार, साहित्यिक, विविध बोलीमधून प्रकट होणारी भाषेची

लडिवाळ आणि जिवंत रूपे, इतर भारतीय भाषांमध्ये अभावानेच असलेले मराठीमधले कोशवाङ्मय, भाषाभिमानामुळे निर्माण होणारे वेगवेगळे भाषिक वाद हे सगळे लेणे लेवून मराठी भाषेचा प्रवाह अभिजात नसतानाही गेली कित्येक शतके अखंड वाहतो आहे. कैक राजवटी आल्या आणि गेल्या. समाज बदलला, जगणे बदलले, त्याप्रमाणे मराठीही बदलत गेली. अनेक बदल आत्मसात करत, काळानुरूप नको ते टाकून देत तिने सातत्याने नवे रूपडे धारण केले. आठव्या शतकातील कुवलयमाला ग्रंथातील मराठी माणसाचे वर्णन करणारी दिण्णले गहिल्ले उल्लविये तथ्य मरहट्टे मराठी असो, की १०३८-३९ शक म्हणजे १११६-१७ सालची श्रवणबेळगोळ येथील गोमटेश्वराच्या पायथ्याशी असलेल्या शिलालेखातील श्री चावुण्ड राजें करवियलें श्री गंगराजे सुत्ताले करवियले हा उल्लेख असो किंवा बाराव्या शतकातील महानुभाव पंथाचे संस्थापक चक्रधर स्वामींचे शिष्य असलेल्या नागदेवाचार्य यांचा तुमचे अस्मात कस्मात मी नेणेची गा मज श्रीचक्रधरे निरूपिलि मन्हाटी तियेची पुसा असा मराठी भाषेचा खणखणीत पुरस्कार असो तिथून पुढे ज्ञानोबा- तुकारामासह सर्व संतांनी मराठी भाषेला दिलेली वळणे, फारसी, अरबी शब्दही मन्हाटीत सामील करून लिहिल्या गेलेल्या बखरी, पोवाडे, लावण्या, विविध प्रकारचे लोकवाङ्मय, अक्वल इंग्रजी काळातले इंग्रजी वळणाचे मराठी आणि मग केशवसुतांनी फुंकलेली तुतारी तिथून पुढे वाधिणीचे दूध प्यायलेल्या पण स्वजाणीव असलेल्या मराठी भाषेचा बदलत गेलेला आविष्कार, असा हा प्रवास आहे.

भाषा म्हणून ती अभिजात होती आणि अभिजात आहेच; पण आपले हे अभिजातत्व ती यापुढच्या काळात टिकवू शकणार का आणि कसे हा प्रश्न आहे. आणि या प्रश्नाला भाषा नव्हे तर आपण भाषकच जबाबदार ठरतो. एखाद्या भाषेला अभिजात हा दर्जा देणे हा उपक्रम २००४ साली केंद्रातली सत्ता मिळाल्यावर संयुक्त पुरोगामी आघाडी सरकारने सुरू केला.

‘अभिजात’तेचे भोक !

आमच्या भाषेलाही हा दर्जा हवा, ही मराठी माणसाची तेव्हापासूनची मागणी जवळपास तब्बल २० वर्षांनी पूर्ण झाली. त्यामुळे एका अर्थाने सरकार यंत्रणेने आपली जबाबदारी पार पाडली. आता मुद्दा : आपली भाषा अधिकृतपणे अभिजात असावी, असा आपला आग्रह असेल आणि ती तशाच पद्धतीने टिकून राहायला हवी असेल तर त्यासाठी खरोखरच आपण काय करणार? आपली भाषिक अस्मिता सोडा, पण निदान जाणीव तरी खरोखरच टोकदार आहे? मराठी भाषा अधिकृतरीत्या अभिजात झाल्यामुळे तुमच्या-आमच्या सांस्कृतिक आयुष्यात फरक पडणार आहे का आणि कोणता? त्या फरकामध्ये आपले काही योगदान असणार आहे का? माणसाच्या आयुष्यात भाषा त्याच्या घरापासून सुरू होते आणि शाळेत ती जोपासली, जोजावली जाते. आता मराठी अभिजात भाषा झाली म्हणून यापुढच्या काळात किती पालक आपल्या पाल्यास इंग्रजी माध्यमाच्या शाळेत घालण्याचा विचार बदलून मराठी माध्यमाच्या शाळेत घालतील?

अभिजात झाल्याचा आनंद साजरा करणाऱ्यांमुळे दादर येथील बंद मराठी शाळा सुरू होईल? मराठी माध्यमाच्या शाळा हव्या यासाठी मराठी भाषेच्या भूमीतच सुबुद्ध नागरिकांना, पालकांना चळवळ चालवावी लागते यापेक्षा भाषेचे दुर्दैव ते काय? आमच्या बबड्या/बबडीला जराही मराठी येत नाही असे म्हणणारे निबुद्ध आता कमी होतील? मराठी चित्रपट मॉलमध्ये अधिक काळ आता राहतील? मराठी नाटक-सिनेमांना आता अनुदानाची भीक मागावी लागणार नाही? मराठी माणसाच्या घरात पुस्तकाचे फडताळ आता असेल? अमुक तमुक कॅरॅक्टर प्ले करताना मला जे सॅटिसफॅक्शन मिळालं ही भुक्कड मराठी कलाकारांची अतिभुक्कड मराठी आता सुधारेल? दुकानांच्या पाट्या कोणत्याही आंदोलनाशिवाय आता मराठीत असतील? मराठी जाहिरातीतून होणारी मराठीची विटंबना आता टळेल? म्हणजे शेवट जाऊन पुन्हा दाढीचे खुंट उगवतील? अजागळ मराठी माणूस

यापुढे भुद्धा खायला न जाता सरळ मक्याचे कणीस खाईल? भाषा ही प्रसंगानुरूप बदलायची बाब आहे, हे मराठीजनांस कळेल? म्हणजे दहीहंडीला जातो त्या कपड्यात विवाह सोहळ्याला जायचे नसते; तशी नाक्यावरची मराठी, महाविद्यालयीन दोस्तांतली मराठी आणि लिखित मराठी हे सर्व वेगवेगळे असायला हवे, हे आता अभिजात दर्जामुळे सहज उमगू लागेल? काय ओल्लो जाऊन काय म्हणतोस येईल? दोन सजीव भेटतात आणि निर्जीव वस्तू सापडते/ आढळते/ मिळते हे मराठी जनांस यापुढे कळेल? रात्री बाहेर जाताना भीती वाटल्यास बरोबर कोणास घेणे म्हणजे सोबत. पण विवाह/चर्चा होते ती कोणाशी किंवा कोणाबरोबर, हे यापुढे मराठी जनांस कळेल? आपल्या लाडक्यांना बोलू लागण्याच्या वयात दिवकल दिवकल लिटल स्टार शिकवताना गाई पाण्यावर काय म्हणुनि आल्या , अशीही एखादी कविता आपण शिकवावी असे वाटणारे आई-बाप या भूमीत आता निपजतील? मुख्य म्हणजे प्रमाण/ ग्रंथिक भाषा आणि जात यांचा एकमेकांशी काहीही संबंध नाही- नसायलाच हवा, याची जाणीव या अभिजात दर्जानंतर तरी या राज्यातील राजकारण्यांस होईल?

भाषेचा लहेजा सांस्कृतिक पार्श्वभूमीनुसार बदलणे ठीक, पण भिन्न सांस्कृतिक पार्श्वभूमी आहे म्हणून आफ्रिकी इंग्रजी आणि युरोपीय इंग्रजी यांचे व्याकरण बदलत नाही, हे मराठीबाबतही व्हायला हवे असे काही आपल्या धोरणकर्त्यांना उमगेल? या प्रश्नांची उत्तरे ज्याची त्यांनी शोधायची. एरवी मराठीला अभिजात दर्जा मिळाल्याच्या आनंद आणि अभिमान यात सहभागी आहेच. पण या आनंदापलीकडे, केंद्राकडून १०० कोटी रुपये मिळतील यापलीकडे आपण भाषेविषयी खरे जागरूक होणार की नाही, हा प्रश्न. अन्यथा ह्यकाप गेले, भोके राहिलीह्य या म्हणीप्रमाणे मराठी भाषा हातून निसटायची, आणि ह्यअभिजातह्य दजाचें भोक तेवढे मागे राहायचे. तसे होऊ नये, यासाठी हे प्रश्न

महाराष्ट्र शासन

नरेंद्र मोदी
प्रधानमंत्री

एकनाथ शिंदे
मुख्यमंत्री

एक रुपयात प्रधानमंत्री पीक विमा योजना

बळीराजा

निश्चित राहणार

खरीप हंगाम २०२३ मध्ये राज्यात १.७१ कोटी शेतकऱ्यांचा सहभाग.

१.१५ कोटी शेतकऱ्यांना रु.७३९३.५९ कोटी नुकसान भरपाई मंजूर, त्यापैकी ९६.७७ लाख शेतकऱ्यांना रु.५३०२.९२ कोटी वितरीत.

अजित पवार
मुख्यमंत्री

एकनाथ शिंदे
मुख्यमंत्री

देवेंद्र फडणवीस
मुख्यमंत्री

आपलं सरकार
लाडकं सरकार

MAHARASHTRADGIPR MAHARASHTRADGIPR

माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, महाराष्ट्र शासन

ऐतिहासिक वास्तूना संरक्षण
राज्यातील प्राचीन व ऐतिहासिक वास्तूंचे नुकसान केल्यास आता दोन वर्षांचा तुरुंगवासही तसेच एक लाख रुपयांपर्यंतचा दंडाची तरतूद करण्यास आज झालेल्या मंत्रिमंडळ बैठकीत मान्यता देण्यात आली.

3५ निर्णय, 9७9 शासकीय आदेश! मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत निर्णयांचा पुन्हा धडाका

मुंबई : आधी निर्णय, लगेच शासन निर्णय निर्गमित, मग प्रस्ताव मान्यतेचे सोपस्कार अशा महायुती सरकारच्या गतिमान राज्य कारभाराच्या अनेक्या धोरणांची सध्या मंत्रालयात चांगलीच चर्चा रंगलेली आहे.

समाजाच्या विविध घटकांतील मतदार राजाला खूश करण्याचा प्रयत्न केला. कोणत्याही परिस्थितीत विधानसभा पुन्हा जिंकायची या इराद्याने महायुती सरकारने गेल्या काही दिवसांपासून समाजातील सर्व घटकांना खूश करण्याचा धडाका लावला आहे.

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांना त्या त्या विभागातील नेत्यांची नावे, विविध समाज घटकांना सवलती, जमिनी देणाऱ्या निर्णयांची मालिकाच सरकारने सुरु केली आहे. यातील अनेक निर्णयांची मंत्र्यांना मंत्रिमंडळ बैठकीत कल्पना दिली जाते. विशेष म्हणजे मंत्रिमंडळात येणाऱ्या प्रस्तावांची माहिती बैठकीपूर्वी मंत्र्यांना पाठविली जाते.

शाळेच्या विश्वस्तांना दुसऱ्या गुन्ह्यात देखील जामीन मंजूर

उल्हासनगर : कल्याण सत्र न्यायालयाने बदलापूरमधील लैंगिक अत्याचार प्रकरणात अटकेत असलेल्या दोन शाळेच्या विश्वस्तांना दुसऱ्या गुन्ह्यात देखील जामीन मंजूर केला आहे. शाळेतील लैंगिक अत्याचारांच्या घटनेबाबत पोलिसांना माहिती न देण्याचा आरोप त्यांच्या विरोधात होता, जो जामीनपत्र गुन्हा असल्याचे न्यायालयाने स्पष्ट केले.

धारावीतील धार्मिक स्थळांचा प्रश्न समितीच्या कोर्टात

मुंबई : धारावी पुनर्विकासात अडथळा ठरणाऱ्या धार्मिक स्थळांचा प्रश्न मार्गी लावण्यासाठी माजी मुख्य न्यायाधीशांच्या अध्यक्षतेखाली समिती स्थापन करण्यात आली आहे. धारावी पुनर्विकास प्रकल्पात जवळपास १ हजारांहून अधिक विविध धर्माची धार्मिक स्थळे असल्याचा अंदाज आहे.

भाईदर : मिरा रोड येथे एका धार्मिक कार्यक्रमात मोठा गोंधळ

भाईदर : मिरा रोड येथे एका धार्मिक कार्यक्रमात मोठा गोंधळ झाल्याची घटना समोर आली आहे. या कार्यक्रमा दरम्यान धर्मांतर केले जात असल्याचा आरोप बजरंग दलाकडून करण्यात येत आहे. या कार्यक्रमा दरम्यान झालेल्या गोंधळामुळे पोलिसांनी जवळपास चाळीस जणांना ताब्यात घेतले होते. मिरा रोड येथील एस.के.स्टॉन परिसरात असलेल्या सेंट पॉलर्स सभागृहात शनिवारी एका धार्मिक कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते.

मिरा रोड येथे धार्मिक कार्यक्रमावरून गोंधळ

मिरा रोड येथे एका धार्मिक कार्यक्रमाचे आयोजन 'यहोवा' या संस्थेने केले होते. तीन दिवसीय संमेलनात राज्य भरताले भरती भाषिक नागरिकांना सहभाग घेतला होता. यात कोणतेही धर्मांतर करण्याचा प्रकार नसल्याची प्रतिक्रिया संस्थेचे प्रवक्ता मुकेश गायकवाड यांनी दिली आहे.

महिलेवर सामूहिक बलात्कार

मुंबई : छत्रपती शिवाजी महाराज टर्मिनस (सीएसएमटी) स्थानकाजवळील पदपथावर दोघांनी आपत्प्यावर अत्याचार केल्याची तक्रार एका २९ वर्षीय महिलेने केली आहे. याप्रकरणी माता रमाबाई आंबेडकर (एमआरए) मार्ग पोलिसांनी दोन अनोळखी व्यक्तींविरुद्ध बलात्काराचा गुन्हा दाखल केला आहे.

अस्वच्छ किनाऱ्यांवरून पालिकेची कानउघाडणी... समुद्रातील 'प्लास्टिक' सागरी जीवांवर नाही, तर मानवांवरही दुष्परिणाम

मुंबई : समुद्रात किंवा समुद्रकिनारी टाकण्यात येणाऱ्या प्लास्टिकमुळे केवळ सागरी जीवांचेच, नाही तर मानवांचेही नुकसान होत आहे, असे नमूद करून मुंबईतील समुद्रकिनार्यांवरील कचऱ्याच्या प्रदूषणाबाबत उच्च न्यायालयाने शुक्रवारी चिंता व्यक्त केली.

अशा बंदीचा उपयोग काय ?

पातळ प्लास्टिकच्या पिश्या आणि वस्तू वापरण्यावर बंदी आहे. असे असतानाही हा कचरा ना त्या मार्गांनी समुद्रात फेकला जात असल्याबाबत न्यायालयाने खंत व्यक्त केली.

प्रशांत महासागरातील कचऱ्याचे प्रमाण धक्कादायक

प्रशांत महासागराच्या मध्यभागी असलेल्या एका क्षेत्राला 'ग्रेट पॅसिफिक गॉबेज पॅच' म्हटले जाते. हे क्षेत्र १.६ दशलक्ष चौरस किलोमीटर एवढे असून ते अंदाजे प्रत्येक क्षेत्रफळाला एवढे आहे. त्याचेच, त्यात मोठ्या प्रमाणात कचऱ्याचे साठ्यास असून अथाग पसरलेल्या समुद्राने आपल्या पोटात समावलेल्या कचऱ्याचे प्रमाण ऐकून आपल्याला धक्का बसल्याचे मुख्य न्यायमूर्तीने म्हटले.

मैत्रिणीचे 'ते' छयाचित्र मोबाईलमधून डिलीट केले नाही म्हणून बांधकाम व्यवसायिकाची हत्या

ठाणे : मैत्रिणीचे काही खासगी छयाचित्र मोबाईलमधून डिलीट केले नाही म्हणून ठाण्यातील स्वयंम पर्जापे याची मयुरेश घुमाळ या तरुणाने कोयत्याने वार करून हत्या करण्यात आल्याचा प्रकार उघडकीस आला आहे.

कंपनीत आर्थिक घोटाळा करणाऱ्या मॅनेजरला अटक... ५ वर्षात ५.९९ कोटींचा अपहार

मुंबई : कंपनीत आर्थिक घोटाळा करून पळवून गेलेल्या सागर बळीराम भोजने या वेगवेगळ्या वेळी पोलिसांनी अटक केली. त्याच्यावर पाच वर्षात कंपनीच्या पाच कोटी एकोणीस लाख रुपयांचा अपहार केलेल्या आरोप असून याच गुन्ह्यात त्याला बोरिवलीतील स्थानिक न्यायालयाने पोलीस कोर्टी सुनावली होती.

कर्जापोटी दिलेल्या अडीच कोटींचा अपहार... दोघांविरुद्ध गुन्हा दाखल

मुंबई : कर्जापोटी दिलेल्या अडीच कोटींचा अपहार करत एका व्यावसायिकाची फसवणूक केल्याचा प्रकार सांताक्रुज परिसरात उघडकीस आला आहे.

परदेशी नागरिकांना गंडा घालणाऱ्या कॉल सेंटरवर छापा... 3६ जणांना अटक

मुंबई : विविध कारणे सांगून विदेशी नागरिकांची फसवणूक करणाऱ्या तीन कॉल सेंटरवर गुन्हे शाखेच्या अधिकाऱ्यांनी छापा टाकून कारवाई केली. या तिन्ही कॉल सेंटरमधून पोलिसांनी ३६ आरोपींना अटक करत त्यांना शुक्रवारी दुपारी किल्ला न्यायालयात हजर केले होते.